

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»**

Збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції

**«Кліматичні зміни та сільське господарство.
Виклики для аграрної науки та освіти»**

**Київ
2021**

УДК 632.11:37:636.02 (082)

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Науково-методичного центру ВФПО (протокол від 2021 №).*

Збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції «Кліматичні зміни та сільське господарство. Виклики для аграрної науки та освіти», квітень 2021 року. Науково-методичний центр ВФПО. – Київ, 2021. – с.

Відповідальні за випуск: Л.В. Малинка, І.О. Моргун (Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти»)

Редактор

І.О. Сєрова

За точність і зміст матеріалів, достовірність і розкриття проблеми відповідальність несуть автори публікацій

кліматичних змін. Це є основою для всієї кліматичної політики Мінагропрому України.

Останні п'ять років були маловодними на річках України. Середні річні витрати основних великих і середніх річок України за період 2015–2019 рр. зменшилися переважно на 20–40 %, а для річок Південного Бугу, Росі, Сули на 40–60 %. За відсутністю снігозапасів, які є основним чинником весняного водопілля, за умови підвищеної водопоглинальної здатності підстильної поверхні річкових водозборів дуже швидко проходять піки невисоких водопіль. На багатьох річках весняного водопілля взагалі немає. Амплітуда підвищення рівнів води не перевищує останнім часом 0,5–0,8 м. При цьому річка перебуває у берегах і фактично не затоплює заплаву.

Список використаної літератури

1. Водний режим та гідроекологічні характеристики Куяльницького лиману: Монографія / за ред. Н. С. Лободи, Є. Д. Гопченка. Одеса : ТЕС, 2016. 332 с.

2. Ткаченко Т. Г. Методика розрахунку максимального стоку весняного водопілля в басейні р. Сіверський Донець // Вісник Одеського державного екологічного університету. 2006. Вип. 3. С. 160–166.

3. Гопченко Є. Д., Ткаченко Т. Г. Розподіл шарів стоку весняного водопілля в басейні р. Сіверський Донець // Вісник Одеського державного екологічного університету. 2006. Вип. 1. С. 127–134.

УДК 636.083.3:614.94 (045)

СОБОЛЬ О., канд. с/г наук, доц.

Херсонський державний аграрно-економічний університет

sobolalex1986@gmail.com

ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА ВИКОРИСТАННЯ ПАСОВИЩ В КОНЯРСТВІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Актуальність напрямку досліджень. Конярство є однією з небагатьох галузей сучасного тваринництва, яка безпосередньо залежить від стану пасовищного господарства. Без високопродуктивних пасовищ неможливе відтворення поголів'я на належному рівні та вирощування висококласного молодняка [1]. Пасовищне утримання коней найбільшою мірою відповідає їх фізіологічним потребам. Молоді коні правильно розвиваються тільки тоді, коли вони отримують регулярний моціон, за якого зміцнюються кістки, суглоби і зв'язки, а гра з однолітками допомагає формуванню здорової

нервової і серцево-судинної систем, розвитку гнучкості і жвавості у майбутніх спортивних коней, а також нормальної соціальної поведінки [2].

Годівля коней пасовищним кормом є основою їх раціону в літній період. Трава, яку споживають тварини на пасовищах або яка скошена на зелений корм, за своїм хімічним складом і поживністю є найціннішим кормом для коня. Вона містить всі необхідні організму коня органічні і мінеральні речовини, провітаміни та вітаміни, і до того ж в найбільш засвоюваній формі і в правильному співвідношенні [3].

Отже, найкращі умови для конярства створюються в тих країнах, які мають кліматичні умови, найбільш сприятливі для функціонування пасовищних біоценозів.

Основні результати та їх інтерпретація. В Україні в останні десятиліття почастишали жорстокі посухи й істотно підвищилися літні температури, клімат набуває ознак континентальності. На певних територіях на Півдні в зоні Степу в деякі роки фактично не випадали опади протягом чотирьох-п'яти місяців, загалом завдяки початку глобального потепління в Україні вже найближчим часом очікується субтропічний клімат [4]. Його основними рисами є зміни у вегетаційному періоді.

Так, весняний період буде обмежений стійкими переходами середньодобової температури повітря через 0° і 15°C , коротким, не більше 2-х місяців, з різким наростанням тепла. Вже зараз наприкінці березня середньодобова температура повітря сягає $+5^{\circ}\text{C}$, а на початку 3 декади квітня вдень вона перевищує $+20$ – 24°C , а ґрунт на глибині 10 см прогрівається до 8 – 10°C . Літній період настає наприкінці першої – середині другої декад травня. Літо зазвичай жарке, посушливе, його тривалість приблизно 5 місяців. Вдень впродовж 25–35 днів температура повітря підвищується до $+30^{\circ}\text{C}$ і більше, опади випадають, переважно, у вигляді злив. Бездошові періоди в окремих випадках сягають 100–110 днів. Вдень, як правило, констеляція цих чинників призводить до вигорання трав'яного покриву до 2–3 разів за пасовищний період, що погіршує можливості годівлі коней пасовищним кормом. Як правило, літо закінчується в третій декаді вересня, коли середньодобова температура повітря переходить через 15°C . У південних районах області в 5–10 % років не спостерігається стабільного переходу температури повітря через 0°C , а стійкий перехід температур через -5° не відмічається на всій території області [5].

Зміни клімату на території нашої області проявляються досить інтенсивно, охоплюють всю територію, а з початку ХХІ ст. випереджають ті прогнози, які давали раніше (у 80-х роках минулого століття) [6]. Зараз в умовах Херсонської області холодними вважають роки із середньорічною температурою не нижче $8,5$ – $9,5^{\circ}\text{C}$ та $15,0$ – $16,0^{\circ}\text{C}$ за вегетаційний період (табл. 1).

Таблиця 1

**Характеристика років за температурою повітря в сухостеповій зоні
на прикладі Херсонської області [7]**

Характеристика років за температурою повітря	Температурою повітря, °С	
	за рік (багаторічна норма)	за вегетаційний період (багаторічна норма)
холодні	< 8,5–9,5	< 15,0–16,0
помірні	9,5–11,0	16,0–17,5
теплі	11,0–12,0	17,5–18,0

Аналіз метеорологічних показників показує, що протягом дослідженого періоду (2000–2014 роки) відбувалися значні зміни як в температурному режимі, так і в кількості атмосферних опадів (табл. 2). Середньорічна температура збільшилася на 1,3 °С, за вегетаційний період – на 1,7 °С. Протилежні процеси були характерні для динаміки атмосферних опадів: кількість яких зменшилася на 73,53 мм в середньому за рік та на 79,8 мм у середньому за вегетаційний період.

Таблиця 2

Метеорологічні показники по Херсонській області [7]

Роки	Температура повітря, °С		Атмосферні опади, мм	
	за рік	за вегетаційний період (IV–X)	за рік (I–XII)	за вегетаційний період (IV–X)
2000	10,7	16,9	488,1	378,2
2003	9,7	16,9	428,9	253,8
2005	11,0	17,8	466,8	216,8
В цілому	10,47	17,20	461,27	282,93
2009	11,8	20,2	367,2	147,2
2012	11,7	18,2	449,8	206,7
2014	11,8	18,3	346,2	255,5
В цілому	11,77	18,90	387,73	203,13

Реакція пасовищних екосистем на зміну клімату може бути виражена в такому: зміщення поясів рослинності; збільшення площі пустельних і напівпустельних пасовищ (до 30 %); втрата весняно-осінніх пасовищ (до 70%); зменшення продуктивності пасовищ; зниження стійкості системи загалом [1]. Тому важливим елементом коригування технології утримання, раціонів коней, пасовищних та кормовиробничих сівозмін є їх адаптація до змін. Один з варіантів вирішення таких завдань – залучення засухостійких трав і кормових культур для використання в пасовищному та сировинному конвеєрах, застосування оптимальної структури посівних площ, орієнтовану на здешевлення кормовиробництва [8].

Висновки. Глобальні кліматичні зміни щодо пасовищних екотопів проявляються в таких явищах, як зсув зон зволоження на північ; збільшення частки зливових опадів; збільшення повторюваності аномально жарких років.

Протягом дослідженого періоду відбувалися зміни температурно-вологісного режиму: середньорічна температура збільшилася на 1,3 °С, за вегетаційний період – на 1,7 °С. Кількість атмосферних опадів зменшилася на 73,53 мм в середньому за рік та на 79,8 мм в середньому за вегетаційний період.

Виходячи з вищезазначеного, за сучасних темпів глобального потепління, зокрема, в Херсонській області, доцільно коригувати технології утримання, використання та розведення коней внаслідок змін пасовищних екотопів через зміни погодних умов.

Список використаної літератури

1. Влияние изменения климата на животноводство, пастбищное хозяйство и адаптационные технологии по улучшению и восстановлению деградированных земель. Бишкек, 2019. URL : <http://www.aris.kg/files/media/4/4225.pdf>.

2. Лазарев Д. Открываем пастбищный сезон правильно // Золотой мустанг. 2014. № 4 (140). URL : <http://www.goldmustang.ru/magazine/samouchitel/1675.html>.

3. Организация пастбищного содержания жеребят и маток. 18.04.2015. URL : <http://worldgonesour.ru/konevodstvo/1614-organizaciya-pastbischnogo-soderz-haniya-zherebyat-i-matok.html>.

4. Клімат України: у минулому і майбутньому / М. І. Кульбіда, М. Б. Барабаш, Л. О. Єлістратова [та ін.] ; за ред. М. І. Кульбіди, М. Б. Барабаш. Київ : Сталь, 2009. 234 с.

5. Мельничук С. І., Адаменко Т. І. Агрокліматичний довідник по Херсонській області (1986–2005 рр.). Одеса : Астропринт, 2011. 208 с.

6. Мартазінова В. Ф., Свєрдлик Т. А. Зміни великомасштабної атмосферної циркуляції повітря протягом ХХ ст. та її вплив на погодні умови і регіональну циркуляцію повітря в Україні // Український географічний журнал. 2001. № 2. С. 28–34.

7. Безніцька Н. В. Формування показників родючості і продуктивності меліоративних ґрунтів в умовах регіональних змін клімату (на прикладі Херсонської області) : дис. канд. с/г наук : 06.01.02. Херсон, 2017. 230 с.

8. Вовченко Б. О., Корбич Н. М., Щєбля М. І. Норми протеїнового живлення овець асканійської тонкорунної породи в умовах Півдня України // Таврійський науковий вісник. 2020. Вип. 110, Ч. 2. С. 25–31. URL : <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2019.110-2.4>.

<i>ТКАЧЕНКО Т.Г., РЕШЕТЧЕНКО С.І.</i>	
Вплив змін клімату на формування весняної повені в басейні р. Сіверський Донець	57
<i>СОБОЛЬ О.</i>	
Вплив кліматичних змін на використання пасовищ в конярстві Півдня України на прикладі Херсонської області	59
<i>МЕЛЬНІЧЕНКО Л., БОНДАРЕНКО А.</i>	
Вплив змін клімату на функціонування агроценозів	63
<i>ШОВКОВА О., МІЛЕНКО О., МАЛИНКА Л.В.</i>	
Вплив змін клімату на урожайність сої у Лівобережному Лісостепу України	66
<i>ДОМАРАЦЬКИЙ Є.О., КЮРЧЕВ С.В., МІТРЯСОВА О.П., ПАСТУШЕНКО С.І.</i>	
Потенційні небезпеки і сучасні рішення щодо адаптації балансу водних ресурсів півдня України до глобальних змін клімату	69
<i>ПЕТРИКОВСЬКА А., МАЛИМОН С.</i>	
Урбанізація та зміни клімату	72
<i>СРЕМЕНКО О., ОНИЩЕНКО О.</i>	
Динаміка змін біометричних показників на рослинах соняшнику в умовах Південного Степу України залежно від основного обробітку ґрунту та застосування регулятора росту	75
<i>ЦЕНТИЛО Л., СЕНДЕЦЬКИЙ В.</i>	
Застосування органічних добрив виготовлених методом вермикультивування в сучасному землеробстві	77
<i>ГРОЙСМАН Г.П.</i>	
Врожайність посухостійких гібридів соняшнику в умовах кліматичних змін	80
<i>МІЩЕНКО О.О., РОЖКО В.М.</i>	
Ефективність систем землеробства та продуктивність кукурудзи на зерно в Правобережному Лісостепу України	83
<i>КОСОЛАП М.</i>	
Агроном – сучасний ризик-менеджер у землеробстві	85
<i>СОЛОВЕЙ О.Ю.</i>	
Вплив мікроклімату на одержання прибуткового свинарства	87
<i>ЛЕГУША К.О., РОЖКО В.М.</i>	
Ефективність попередників та продуктивність кукурудзи на зерно у ТОВ «АГРО-С»	90
<i>ГАПОН С.І.</i>	
Вплив глобального потепління на стан водних ресурсів Київської області	92
<i>ЛИХОЧВОР В.В., ШИНКАРУК Л.М.</i>	
Фотосинтетичні показники рослин кукурудзи залежно від елементів удобрення	95
<i>ШЕВЧУК О.В., АФНАСЬЄВА О.Г., ГОЛОСНА Л.М.</i>	
Комплекс хвороб пшениці озимої в умовах змін клімату	97